

İlahi hikmət...

“Gözəl bir yaz günündə rayonun o başından, bu başına mən də gəlin gələcəkdim”

Telefonuma mesaj gəlir. “Bu gecə 04:30-da göstərilən ünvanda olun. Avtobus 5-də Cəbrayıla yola düşəcək”.

Həyəcan, sevinc baş alıb gedir. Hər dəfə Cəbrayıla gedəndə yaşadığım hisslər yenə dinc dayanır. Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə “Cəbrayıl şəhəri günü” münasibəti ilə Cəbrayıda keçirilən bayram tədbirinə Azərbaycan Dövlət Milli Gənc Tamaşaçıları Teatrı da “Qaraca qız” tamaşası ilə yollanır. Heyətin tərkibində mən qarışıq üç cəbrayılı var. Mətbuat katibi kimi mən, teatrın rejissoru Gülnar Hacıyeva və qrim ustası Xanım İbrahimova. Teatrımızın direktoru Naidə xanım İsmayilzadə bir neçə dəfə mesaj yazır - Samira, gediş heyətini ilə əlaqə saxla, vaxtı dəqiq öyrən. Özünüzdən muğayət olun. Cəbrayılda görüşənədek!

Deyilən məkana çatmağa az qalmış Gülnar zəng vurur, sirin Qarabağ ləhcəsi ilə deyir: Samirə, biz hazırıq, sizin gəlməyinizi gözləyirik. Şəhərin alatoranlıqında avtobusa qalxanda teatrımızın gülürüz kollektivinin bir hissəsini görürəm. Hamı Cəbrayıla getməkdən məmnun və rahatdır. Üz ifadələrindən hiss olunur ki, işğaldan azad olunmuş əraziyə çıxış etmək həm vətəndaş, həm də sənət adamı kimi onlar üçün qürurvericidir.

Avtobusumuz yola düşür. Telefonda xəritə bölməsinə girirəm. Bakıdan-Cəbrayıla yarıram. 261 kilometr göstərir. Cəbrayıla gedə bilmədiyim illərdə də belə edirdim. Xəritəni qoşurdum Cəbrayıla, amma Qubaya, Oğuz, İsmayılıya gedirdim. Xəyalən özümü aldadırdım. Amma indi aldandıma ehtiyac yoxdur. Yolumuz Cəbrayılıdır! İlk baxışda hər şey öz qaydasındadır. Hər səfərdəki kimi özümü kökləmişəm. Ağlamaq, göz yaşımı olmayacağı barədə daxilən özümə söz vermişəm. Amma Füzulinin keçib Cəbrayılın kəndlərinə çatanda, dağılmış evləri, boş qalmış obaları görəndə qaysaq tutmayan ağrıların gözü açılır. Anamı xatırlayıram, atamın son günlərini. Bir dəfə xəritədə Cəbrayılı, gedə bilmədiyim evimizi tapmışdım. Gətirib xəstə yatağında yatan atama göstərmişdim. Bax, evimiz burda Turacın, Dostluq bulağının yanındakı cığırda aşağıdır demişdim. Xəritədə qum rəngində görünən cığır onlara da tanış gəlmişdi. Xeyli toxtamışdı, uzun illərdən sonra evinin xarabalığına gedən yolların şəklini görə sevinişdim. Sonralar hərdən uşaq kimi balşımın altından telefonu çıxarıb həsrətə xəritəyə baxır, əlləri ilə cığırını, küçələri, evinin daş-divarlarını didik-didik edib, danışan baxışları ilə dolanıb, gözür, sonra yenə telefonu sehrli güzgü kimi gizlədirdi.

İndi həmin sirlə güzgüdəndə adlayıb evimizə gedirdim. Avtobusdakı sükutu, pəncərədən boylanan baxışların donuqluğunu, kədərinin Gülnarın titrək səsi açır:

- Dostlar, bax, bu daxil olduğunuz ərazi mənim doğulub boya-başa çatdığım torpaqdır, mənim vətənimdir. Mən 13 yaşına qədər bu yerlərdə...

...Sözünün ardını götürə bilmir, gözündən yanığına doğru süzülən göz yaşını, hıçırıqları danışmağına mane olur. Gülnarın göz yaşları məni də kövrəldir, amma ağlamıram, onun kimi mənim üz-gözümlənlənir. Bəs haradadır illərdi boğazımda duyulənən kədər, ah? Hara yoxa çıxıb? Bəlkə mənim göz yaşlarım daha çölməyə yox, içimə axır xəbərim yoxdur. Bəlkə quruyub gözümlənir yaşı? Bəlkə daldı bir yer, məkən gəzir ki, üstündə yanıqlı bayatılar deyilən bulaqlar kimi açılırsın?

Cəbrayıl rayonunun girişinə çatırıq. Uzaqdan Qurban təpəsinin sinəsinə Cəbrayıl rayon polis əməkdaşları tərəfindən üçrəngli bayrağımızın rəngində həkk olunan ölkə xəritəsini görürük. Cəbrayılın hər yerindən görünən bu

xəritə indi şəhərin simvoluna çevrilib. Hər tərəfdə Azərbaycan polisinin ayıq-sayıqlığı, diqqəti hiss olunur. Bu gün onlar gücləndirilib.

miş iş rejimindədilər. Əslində elə hər zaman bu rejim onlar üçün aktivdir.

Yadıma ilk dəfə 2021-ci il oktyabrın 10-da APA TV-nin tərkibində Cəbrayıla gəldiyim gün düşür. O zaman Cəbrayıla ilk dəfə ayağım dəyəndə, ətrafımda olanları dumanlı şəkilə hiss edirdim, sanki torpağın üzərində yerimirdim, süzürdüm. Çəkiliş heyətinə təhkim olunmuş iki nəfər polis mənə öz evimizə aparırdı. O dövr üçün mina təhlükəsi vardı. Onlar mənə hara getmək istəyirsiniz deyəndə, kövrəlib güclə evimizə deyə bilməmişdim. Onda həmkarım, müxbir İlahə Hacıyeva da, operator Faiq, sürücümüz Murad elə polis əməkdaşları da kövrəlmişdilər. Evimizdə elə polis əməkdaşları mənim onlara verdiyim nişanələrlə tapmışdılar. Evimizə çatanda mənim hərəkətlərimi gizlin-gizlin kameraya köçürən Faiq sonralar mənə demişdi: O qədər həyəcanlı idin ki, ətrafı hiss etmirdin, hətta bir ara qorxduq ki, həyəcədən sənə nə isə olar. Elə bil heyətinizdə gəzmirdin, uçurdun!

Azərbaycan polisində hər zaman böyük etibarım, inamım olub. Rastlaşdığım ən xırda problemdə belə gözümlənir onları axtarıb. Bu mənada indi baryam tədbiri keçirilən ərazidə Cəbrayıl rayon polis əməkdaşlarının ayıqlığını, səfərbərliyini görmək içimə arxayınlıq, rahatlıq gətirir.

Bayram tədbirinin keçirildiyi əraziyə yaxınlaşıq. Mədəniyyət Nazirliyinin yüksək səylə təşkil etdiyi tədbirdə hər tərəfdə əl-əvanlıq, üç rəngin hakimiyyəti bərqərarlıdır. Bayrağımızın sancıldığı yerə qurulan guşələrdə Qarabağ xalılar, neqqaşlıq, rəsm sənəti və digər tarixi əks etdirən sənətlər nümayiş olunur. Səhnədə əslən Cəbrayıldan olan və olmayan xanəndələrimiz məhnilər ifa edirlər. Mədəniyyət Nazirliyinin Media və kommunikasiya şöbəsinin müdiri Aynur Kərimova həmişəki işgüzarlıqla hərəkət edir. Paytaxtdan gələn televiziya kanallarının sorğularını cavablandırır. Çəkiliş bitən kimi yenidən tədbirin keçirildiyi məkana üz tutur, müşahidə edir, işçilərə tapşırıqlarını verir. Mənsə mər-

kəzdə dayanmışam. İçimdə cürbəcür hisslər bir-birinə qarışır. İstəyirəm elə buradaca qışqırım, baxın, bu yanında dayandığımız Çinar ağacı əvvəllər belə olmayıb. Çinar böyük, çox böyük, özəmətli ağac idi. Mən hər gün atamın isti, qüvvətli əllərindən yapışmış bu çinarın yanı ilə məktəbə getmişəm. Hər axşam anamla bu çinarın yanı ilə evimizə qayıtmışam. Bu dağılmış, viranə qalmış binaların hamısını tanıyıram. Baxın, bura anamın işlədiyi bank, onun yanındakı çəhrayı divarları güclə sezilən uçqu tikili gözəllik salonu idi. Yadıma gəlir, boymu güzgüyə çatmadığımdan “paremaxer” Şəhla xala kreslonun üstünə taxta qoyub mənə oturdurdu. Gözəllik salonunun yanındakı o böyük uçqun yay kinoteatrının qalıqlarıdır. Yayda burada hind, türk, rus fillmləri nümayiş olunurdu. Onun düz yanındakı isə yayda dadlı dondurmalar satılan mağaza idi. Ordan o tərəfə çayxana, uşaq dünyası “Detmir” dediyimiz mağaza, aptek, bazar, məktəb...

Bütün bunlar indi yoxdur, amma mən varam axı. Mənim xatirələrim sağdır. Bu sadələşmələri 30 il əvvəl bu yerlərdə qoyub getmişdim axı. Hanı indi mənim yaddaşımda, xatirələrimdə diri, sağ qalan o yerlər?! Niyə hər şey xatirəyə, keçmişə, 30 il əvvəllə çevrildi? Kim oldu bu itkilərin səbəbkarı?

Bayram tədbirinin davamında aparıcı “Qaraca qız” tamaşasının başladığını elan edir. Piri baba (Anar Seyfullayev) səhnəyə çıxır Yasəməne (Zemfira Əbdülsəmədova) deyir: Nəvəmi, Tutunu axtarıram. Qarayanız, balaca qızdır. Onu axtarıram.

Bəs mən, mən kimi axtarıram 30 ildən sonra? Bəlkə mən də özümü axtarıram? On üç yaşlı, sarıyanız, balaca Samirəni indi hardan tapım? Bəlkə o, indi hansısa daşın, ağa-

qadınla rastlaşırım. Söhbətləşirik. Ən gəncindən, bir az da mənə bənzer, ala gözlü xanımdan soruşuram:

- Yeni köçən ailələrdənsiz deyəsən?
- Bəli. Bu gün köçürülmüşük.
- Neçə yaşınız var?
- 20
- Cəbrayıldansınız?
- Yox, yoldaşım Cəbrayılıdır. Mən Cəbrayıla gəlin gəlmişəm.

İlahi, necə gözəl səslənir. “Mən Cəbrayıla gəlin gəlmişəm” cümləsi.

İstəyirəm ona deyərəm mən də burdan gəlin köçəcəkdim. Yəqin elə ilk məhəbbətim də səninki kimi Cəbrayıldan olacaqdı. Onunla bir-birimizi sevecəkdik, bu torpaqlarda əl-ələ

çın arxasında gizlənib, mənimlə gizlənəcək oynayırdı. Oyun qutarandan sonra qarşıma çıxacaq 13 yaşlı Samirə, 43 yaşlı Samirəni qarşılamağım.

Qurban təpəsinin ətəyinə boylanıram. Dərsdən çıxıb tez-tez ora qaçardığım yemliyəməyə. İndi kiminlə necə gedim ora? Sınıf yoldaşlarımızın hərəse bir yanda qocalmaqla məşğuldurlar. Müəllimlərimin çoxu üzünü dəyişib. Atam, anam yoxdur bu dünyada. Boş küçə ilə məktəb yolunu tutub gedirəm. Hər yeri ovuc içi kimi tanıyıram. Vaxtilə oxuduğum 1 saylı orta məktəbin yerində indi böyük binalar tikilib, bu gün bu binalara Cəbrayılın yeni sakinləri köçürülüb. Onların yerində olmaq istəyirəm. Yaxınlıqdakı böyük mağazaya girirəm. Hər şey sanki yuxu kimi. Çörək, qələm alıram. Satıcının verdiyi çəkin üzərindəki ünvanda Cəbrayıl şəhəri sözləri yazılıb. Bayıra çıxıram. Bakıdan çıxanda özümə verdiyim sözü pozuram. Gözümün qurumuş bulaqlarımızın bayatısı süzülür. İçimi çəkkə-çəkkə ağlayıram.

Bu kağız parçası həm də bizim azadlığımızın simvoludur. Ali Baş Komandanın, əzmi, qətiyyəti, vətənpərvər oğullarımızın, qazilərimizin, şəhidlərimizin sayəsində indi əlimdə bu çeki, azadlığımızın nişanəsinin bir parçasını tutmuşam.

Yeni tikilən binaların heyətinə yaxınlaşıram. Parkda qucağında uşaq tutan iki gənc

verib gəzəcəkdik, uzaqdan-uzağa bir-birimizə göz qoyacaqdıq, gülməyəcəkdik. Sonra onun anası, xalaları bizə elçi gələcəkdi, atam deyəcəkdi, qızımın on səkkiz yaşına təzə tamam olub, Bakıda oxuyur, indi ərə getmə vaxtı deyil. Sonra anam onu yola götərəcəkdik, nişanlanacaqdıq, toyumuz olacaqdı. Gözəl bir yaz günündə rayonun o başından, bu başına mən də gəlin gələcəkdim.

Bayram tədbiri olan yerə qayıdaram. Evimiz olan səmtə getmək istəyirəm, amma ayaqla ən azı yarım saatlıq yoldur, həm də ehtiyat edirəm, tək gəzməkdən ürprənirəm. Telefonuma zəng gəlir. Tanınmış jurnalist, Şərqi Zəngəzur 1 saylı Bərpa, Tikinti və İdarəetmə xidmətinin icmaçıları ilə əlaqələrlə söhbəsinin müdiri Cəbrayılı çox sevən, cəbrayılı Xalq yazıçısı Sabir Əhmədlini canlı görəndə, onunla ailəvi münasibətləri olan İlhamiyyə Rzadır. İlhamiyyə xanıma heyət yoldaşı, yazıçı Həmid Hərisçidən sonra tanışmışam, amma onu da elə Həmid bəy qədər çox istəyirəm. Cəbrayılda olduğumu bilib soruşur: Hardasan indiyə?

- Bayram tədbiri olan meydançada.

- Heç yerə tərpenmə, gözlə gəlirəm.

Beş dəqiqədən sonra İlhamiyyə xanıma gəlir. Əlində isti tündir çörəyi, kənd pendiri. Çatan kimi deyir:

- Təbrik edirəm Samirə, öz ad günündə torpağında. Bu da böyük xoşbəxtlikdir. Amma mən yaman acımışam, üroyimə də tənədir çörəyi düşüb. Gəl bir yerdə oturma yeyək. İlhamiyyə xanımla boş masalardan birinə öyləşirik. Telefonuma baxıram, nə qədər təbrik mesajı gəlib. Hamı ad günümü təbrik edir. Axı mənim ad günüm 4 oktyabr yox, ertəsi gündür. Adamlar niyə mənin bu gün təbrik edir?

Yaxın rəfiqəm Təranə xanım səs atıb - Samiroğam, özün feysbukda elə qeyd etmişin. Səhifəmə baxıram. Doğrudan da ad günüm 4 oktyabrda qeyd olunub. Amma illərdir mən ad günü bölməsinə əl vurmuram. Həmişə də məni 5 oktyabr tarixində təbrik edirlər. Bəs bu nə ilahi hikmətdir? Təbrikləri qəbul edəndə İlhamiyyə xanımla yeməyimizi bitiririk.

Qəfildən deyirəm:

- Bilirsiniz, ən böyük arzum nədir?
- İlhamiyyə xanıma maraqla üzümə baxır:
- Nə?

Burda bir evimin olmasını istəyirəm. Bir gecə burda ulduzlara, səmaya baxa-baxa yatsaydım, dərdim olmazdı. İndi mənim üçün Cəbrayılda qaranlıq düşməsinə, gecə ulduzlu səmanı izləməkdən gözəl heç nə ola bilməz.

İlhamiyyə xanıma gülümsəyir:

- Sənin burda bir gecə qalmağın üçün nə isə edə bilərəm, bu arzuna çatdıraram səni. Burda sənin yerin var. Güllər Cəfərli. Dur dedik səni onunla tanış edim.

Danışa-danışa əhalisi yenidən köçürülən binalara tərəf gəlirik. İlhamiyyə xanıma kiçikməyə zəng vurub danışır, sonra mənə çevrilib deyir:

- Yeni tikilən evlərə baxmaq istəyirsən?
- Əlbəttə, mümkündür?
- Gəl, gedək.

Binanın birinə daxil oluruq, bizi güllər, gənc qız qarşılayır. Tanış oluruq. Güllər Cəbrayıl rayon ərazi şöbəsi üzrə böyük məsləhətçidir. Boyu bəstə olsa da, xeyli işlər görür. Demək olar ki, həftənin bütün günləri Cəbrayıldadır, yerli əhali ilə görüşür, söhbət edib problemlərlə tanış olur.

Onunla yeni binaya köçürülmüş xalası ilə gedirik. Geniş, təmirli və müasir əşyalı evə giririk. Abihəyat xanım, evin yiyəsi atamı, anamı tanıyır, bizə çay dəmləyir. Sonra qonşuluğunda yaşayan Validə xanıma çağırır. Onun azad torpaqlardakı qonşusu əvvəl bizim qonşumuz olub. Validə xala ilə eyni məhlədə, eyni küçədə yaşamışdır. Abihəyat xanıma anamın iş yoldaşlarından bir neçəsinə zəng edir. Sevil xalaya kameranı tutub deyir:

- Bax, görüm, bu qızı tanıyırsan. Uzun illərdən sonra Sevil xanıma ilk dəfə görüşürəm, anamla bir otaqda illərlə birgə işləyiblər. Bir sevinib, bir yerdə kədərləniblər. Sevil xala diqqətlə baxır, kövrəlir:

- Samirədi, Əşrafın qızı!

Danışa bilmirəm, onun sözlərinə mexaniki cavab verirəm.

Daha sonra anamın başqa iş yoldaşı, həyat yoldaşı birinci Qarabağ müharibəsində şəhid olan Cəmilə xala ilə danışırıq. İllərin o tərəfində Cəmilə xalının gənclik dövrü yadıma düşür. Qarşımdakı qadın isə qocalıb, cizgiləri itib. Cəmilə xala məni tanıya bilmir. Tanışlıq vərəndən sonra kövrəlir, mamana necə oxşayırsan deyir. Hal-əhval edirik. Anamı xəbər alır. Yanımdakılar deyirlər ki, anası rəhmətə gedib. Cəmilə xala içini çəkir. Sən demə xəbəri yox imiş... Hönkürtü vurur, əlaqə itir. Otağa sükut çökür. İlhamiyyə xanıma nəzərlərini mənəndən yayındırır, kövrəlir.

Bir az özümüzlə gələndən sonra çay içib söhbətləşib, şəkil çəkdirib sağollaşıyıq. Gülnar dönə-dönə tapşırır: - Nə vaxt istəsən gəl, özüm olmasam belə açarları göndərim mənə verilmiş xidməti evdə nə qədər istəyirson, qal. Lap haqqında bəhs etdiyim romanımı da gəl, burda yaz.

Həyətdə çıxırıq. İlhamiyyə xanımla Sabir Əhmədlini danışırıq. İlhamiyyə xanıma Sabir Əhmədlinin işğaldan əvvəl tikirdiyi evin səmtini, Cəmil Əhmədovun adını danışırıq. Məktəbin yerini göstərirəm. Söhbətləşə-söhbətləşə gəlib onunla rastlaşdığımız yerə çatırıq. Hava yavaş-yavaş qaralır. Avtobusumuz Bakıya yola düşür. İlhamiyyə xanıma deyir, bir azdan burda atəşfəşanlıq olacaq. Mənim bikiçlədiyimi hiss edir:

- Çəkkib ataram sənə. Vaxt gələcək özün burda o atəşfəşanlıqları görəcəksən. Darıxma. Onunla sağollaşib avtobusa qalxıram.

Pəncərəyə yaxın öyləşib gözümlə bütün evləri, adamları geridə qoyuram. Hava çiskinləyir, pəncərənin şüşəsinə bir neçə damla yağış, mənim əlimin üstünə isə iki damla yağ düşür. 132 ailə köçürülən binaların işıqları bir-bir yanmağa başlayır. Həm onların yeni həyatlarına, həm də bizim yolumuza işıq olmaq üçün.

Samira Əşraf
oktyabr, 2024-cü il